

## ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ОПОРНИМИ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ НА ДОВІРЧО-ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАДАХ

д-р. пед. наук, професор **Калініна Людмила Миколаївна**  
(ORCID ID: 0000-0003-0534-6089)

*Інститут педагогіки НАПН України  
Україна*

Для України характерним є синкретичний багатовекторний розвиток інформаційного суспільства, яке розвивається як відкрите, громадянське, ринкове, «активне суспільство – конкурентне демократичне суспільство» [4, с. 40] й потребує адекватного управління, нових відкритих і демократичних моделей управління, механізмів розподілу коштів, розвитку партнерства з громадськими інститутами задля забезпечення всебічного розвитку особистості, якісної освіти та рівного доступу до неї. Усі ці завдання мають стратегічне значення для реформування сфери освіти в Україні, розбудови Нової української школи. Вони зумовлюють зміни на теоретико-методологічному рівні, розгляд феномену активних соціальних систем та управління ними у сфері освіти на засадах системно синергетичної парадигми.

Результати опитування 1266 керівників освіти з 20 областей України, що за даними Міністерства освіти і науки України складає 7,3% від загальної кількості управлінців у 2015/16 н.р. (за даними ДІСО всього було 17337 закладів ЗСО), підтверджують необхідність змін на практичному рівні: 61,0% керівників підтримують зміни, 27,0% – підтримують тільки поетапні зміни, 9,0% – остаточно не визначилися, 3,0% керівників не мають потреби у запровадженні будь-яких змін.

У процесі фундаментального дослідження «Теорія і технології управління загальноосвітніми навчальними закладами як соціально-педагогічними системами», проведеного упродовж 2015-2017 рр. з'ясовано причини, що зумовлюють неефективність управління загальною середньою освітою та гальмують запровадження системних змін у сфері освіти й реформування освітньої галузі [4]. За результатами системного аналізу було виявлено та класифіковано причини в три блоки. *Перший блок причин* стосується системи управління загальною середньою освітою та закладами освіти різних типів.

До найбільш вагомій причини нами було віднесено невідповідність форми управління в загальній середній освіті цивілізаційному етапу розвитку інформаційного суспільства в країні, яка породжує жорстку ієрархічну управлінську вертикаль та домінуючу адміністративно-командну форму управління з бюрократичним супроводом. 60% респондентів надали ствердну відповідь щодо адміністративно-командної форми управління, яка є притаманна індустріальному суспільству минулого століття. Слід відзначити, що в історії цивілізації неможливо знайти приклади існування демократично-ліберальної школи в тоталітарній чи авторитарній державі і, навпаки, у

демократичному суспільстві – освітньої системи, організованої за принципом «піраміди», залежної лише від однієї особи, а саме її керівника. Решта причин породжують саме цією причиною. Це такі як: дублювання і зловживання владними повноваженнями, непрозорість прийняття управлінських рішень (91,0%); надмірна централізація, «зовнішнє управління» (87,0%); застаріла модель системи освіти (83,0%); низький рівень розвитку громадських структур в управлінні освітою (78,0%); нерівність в освіті (55,0%). *Другий блок причин* неефективності системи управління сферою стосується незадовільного та нерационального фінансування освіти (81,0%). Це віддзеркалюється у нерівномірному розподілі фінансових витрат на освіту одного учня, неефективних механізмах фінансування, недосконалої Бюджетного кодексу та розрахунку формули державної освітньої субвенції. *Третій блок причин* неефективності системи управління полягає в обмеженні свободи керівників і відсутності шкільної автономії (58,0%). Отже, якщо ми хочемо отримати нові якісні освітні результати, то треба змінювати систему. Це стосується системи освіти та системи управління нею. При цьому слід врахувати запити особистості, громади та держави, багато чинників впливу, відповідність форми управління системою сучасному типу розвитку суспільства, з'ясувати реальну форму управління на практиці та розробити стратегію щодо запровадження таких форм, які сприятимуть якісним результатам.

У результаті дослідження нами з'ясовано не лише невідповідність превалюючої форми управління – адміністративно-командної в загальній середній освіті – типу інформаційного суспільства, а також її невідповідність законодавчо визначеній – державно-громадській. Державно-громадське управління в освіті не є новим для України, зазнало упродовж ХХ ст. значних трансформаційних змін, але й надалі потребує подальших змін, узгоджених із демократичним вектором розвитку інформаційного суспільства як активного.

У цьому контексті важливою є перебудова складної, динамічної системи розвитку суб'єктної та групової активності на демократично-довірчих засадах у процесі трансформації до активного суспільства та громадсько-державного управління.

У процесі фундаментального дослідження обґрунтована тринарна система «дитина – школа – громада», моделі розвитку шкіл: «школа формування довіри» – вектор власного розвитку, «школа громадської довіри» – вектор власного розвитку та розвитку громади) «школа культури довіри» – вектор розвитку творчого мислення, позитивних учинків, культури спілкування, створення нових традицій в системі «дитина – школа – громада» в умовах самоврядування та самоорганізації в малих містах України та об'єднаних територіальних громадах, концептуальна модель громадсько-державного управління ЗСО, модель інноваційного розвитку громадсько-активної школи, модель школи успішної особистості та ще багато інших моделей закладів освіти, які впроваджені на експериментальних майданчиках відділу економіки та управління ЗСО Інституту педагогіки НАПН України та знайшли відображення в Літописі сучасної освіти і науки України [1; 2; 3; 4].

Теоретичне обґрунтування та розроблення моделі організації управління опорними закладами освіти різної структури та її субмоделей – підсистем ресурсного забезпечення децентралізованого управління (нормативно-правове, інформаційно-технологічне, програмно-методичне та організаційно-економічне та ін.) на окреслених засадах розпочато в цьому році. У процесі НДР передбачено також визначення критеріїв та науково-методичної основи оцінювання ефективності державно-громадського децентралізованого управління опорними закладами освіти; підготовку пропозицій та практичних рекомендацій органам державного управління, місцевого самоврядування та об'єднаним територіальним громадам.

#### **Список використаних джерел:**

1. Лісова Н. І. Державно-громадське управління розвитком загальної середньої освіти в малих містах України: монографія / Н. І. Лісова; за наук. ред. Л. М. Калініної. – Черкаси: Видавець Пономаренко Р.В. – 2018. – 360 с.
2. Літопис сучасної освіти і науки України : Інститут педагогіки НАПН України : 90 років історії і звернень / Голов. редколег.: Ю.А.Шеремета, О.М.Топузов, Л.М.Калініна, О.М.Онаць та [ін.].– К.: Альфа-Віта, 2016. – 226 с.
3. Пастовенський О.В. Наукові основи громадсько-державного управління загальною середньою освітою в регіоні:[моногр.]За наук. ред. Л.М. Калініної.– Житомир: ПП «Рута, 2014.– 385 с.
4. Управління загальноосвітніми навчальними закладами як активними системами: моделі та механізми: монографія /Л. Калініна, В. Мелешко, І. Осадчий, Л. Паращенко, М.Топузов / За наук. ред. Л. Калініної. — К.: Педагогічна думка, 2018. – 224 с.

## **ДОДАТКОВА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК АКТУАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА У ВИМІРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

**викладач Тетяна Юріївна Заплавна**

*Кам'янський медичний коледж*

*Україна*

Аналізуючи сучасні тенденції розвитку освіти дорослих в Україні правомірно можна виділити:

- в умовах кризи в соціумі значимість освіти зростає, вона покликана розширити можливості індивіда, підвищити його мобільність і тим самим стати важливим засобом «самозахисту». Освіта здатна у тій мірі виконати свою «захисну» функцію, у якій вона буде орієнтована на розвиток творчого потенціалу й можливостей дорослих;

- освіта дорослих повинна дати можливість індивідові здобувати гнучкість і здатність передбачати, брати активну участь у створенні нових економічних, культурних цінностей, виробляти здатність до економічних